

A Heidelbergi Káté használatának jelentősége a felvidéki református egyházban

I.

A hitvallás kérdése a teológiának az a területe, ahol összekapcsolódnak a teológiai tudomány ágazatai, a különböző szakterületek: az Ó- és Újszövetség, a rendszeres, a gyakorlati teológia és az egyháztörténet is, mert a hitvallásnak tartalmaznia kell a Kijelentés egészét, valamint a teológiai tudományok pozitív eredményeit stb. Mindegyik a Bibliában gyökerezik, és az egész keresztyén életgyakorlatot érinti. Amikor a hitvallások kérdésével foglalkozunk, rádöbbenünk, hogy a különböző teológiai szakterületeket nem lehet egymástól elvonatkoztatva, függetlenül tárgyalni, és főleg nem csupán elméleti síkon vizsgálni. Ráadásul a személyes istenhit kényszerítő ereje is hat minden hitvallásban.

Történelmi hitvallásaink, a II. Helvét Hitvallás és az idén 450 éves Heidelbergi Káté azonban egyetemes érvényességében különbözik más személyes vagy közösségi hitvallásoktól. Egyetemességének oka és alapja maga a Szentírás, mert már eredetileg úgy készült, hogy ne legyen egyéb, mint a Szentírás tanításának foglalata. Ezzel szemben a sok-sok személyes és mindig kívánatos vallástétel általában lokális jellegű és valamely személy egyéni hitének a megvallását tartalmazza. Ahol nincs érvényes, elfogadott hitvallás, ott az egyház léte kérdőjellessé válik, ott nem beszélhetünk élő, egyházi közösségről.

II.

Az egyházban elfogadott hitvallásoknak több, a hívek szempontjából nélkülözhetetlenül fontos kérdésre kell helyes választ adniuk. Ez mindig óriási küzdelmek közepette jön létre, és a hívek közössége számára eligazító, jövőt biztosító tanítás, mert rendíthetetlen alapja a Biblia. Vessünk egy pillantást arra, melyek azok a legfontosabb kérdések, amelyek korszakokat és korokat átfogó jelentőséggel bírnak:

- Krisztus személyének és küldetésének titka.
- Miben rejlik az egyház végső autoritása?
- Mi a hit központi tartalma?
- Melyek Krisztus egyházának a jelei, ismérvei?
- Melyek az igaz keresztyén élet biztos jelei?

A kérdéseket tovább lehetne sorolni, de ezek látszanak a legfontosabbaknak. Kíséréljük meg a lehető legrövidebben válaszolni rájuk, hogy aztán rátérhesünk az előadás címében fölvetett téma kifejtésére.

Szeretném előrebocsátani, hogy ami Jézus Krisztus személyének és küldetésének titkát illeti, most meg kell elégednünk néhány mondattal. A reformáció azt tanítja a Kijelentés alapján, hogy Krisztus személyében maga a Mindenható jelent meg azért, hogy Igéjével maga köré gyűjtse egyházát. Ez Krisztus személyének és küldetésének titka. Továbbá: Krisztus jelenléte az egyházban nem függ semmilyen istentiszteleti vagy egyházi rendtől. Ő az Igében adja magát az embernek, de úgy, hogy ő maga sohasem válik az ember tapintható tulajdonává – írta J. L. Hromádka is.

Az egyház végső autoritása mégis abban van, hogy Igéjében maga Krisztus van jelen az egyházban, és mi a próféták, az apostolok tanítása révén lehetünk az ő követői.

A próféták és az apostolok nem saját élményeiket beszélik el, nem saját nézeteiket ismertetik az írásokban, hanem Isten üzenetét adják tovább: Isten hatalmas tetteiről és ígéreteiről szólnak. Arról az Úrról tesznek bizonyosságot, aki önmagáról jelentette ki, hogy nincs más Isten rajta kívül. Ő az egyedüli imálandó Úr. Ez a reformátorok kulcsszava. Ez nyitotta meg előttük az Írás megértéséhez szükséges ajtót. Egész életüket az Ige mérlegére helyezték, és engedték, sőt igényelték, hogy az Ige fénye, parázsló igazsága átjárja lényüket, beszédüket, írásaikat és tetteiket. Ezt tudva kell kutatnunk, megismernünk mindazt, amit a reformáció ránk hagyott – a hitvallásokkal együtt. Mindenkor személyes és föltétlen alázattal kell odaállnunk az Ige normája alá, figyelni az üzenetre, és kérnünk, hogy adassék nekünk a hit nagy ajándéka, hogy követhessük Urunkat, akiben testet öltött a megváltó, üdvözítő Isten atyai szeretete. Jézus Krisztus követőinek ezt a szeretetet kell gyakorolniuk, sugározniuk embertársaik felé. A hit eme tartalma egyben erőforrás számukra.

Az igazi egyház jegyei (notae verae ecclesiae)

Az egyház itt van jelen a földön. Nem tökéletes emberek közössége, hanem azoké, akik belátták és megbánták bűneiket, elfogadták a megváltás csodáját. Az egyház tagjai ugyanakkor továbbra is kísértéseknek vannak kitéve, ugyanis az Antikrisztus úgy akar uralkodni fölöttük, hogy belülről bomlasztja közösségüket (2Thessz 2,3–12). A reformáció ezért volt kénytelen az igazi egyház jeleivel foglalkozni, s ezért kérdezzük mi is: miről ismerhető meg Krisztus igazi egyháza?

A reformátorok tanítása ismert: csak ott beszélhetünk egyházról, ahol hirdetik az Ige (Krisztus, az evangélium), a sákramentumok Krisztus meghagyása értelmében szolgálnak ki, és ahol a fegyelmet mint az egyház szolgálatának szerves részét gyakorolják. Az egyháznak többet kell megkövetelnie tagjaitól, mint amit a világ követel az övétől. Nincs lehetőség sem föltételekhez kötve, sem önkényesen válogatni a kijelentésben. Nem lehet azt nyilatkozni,

hogyan van, ami tetszik; vagy van, ami megfelel és van, ami nem felel meg számomra. A norma pedig így hangzik: Krisztus mindenkéül fölött.

A hitvallások, jelesül a Heidelbergi Káté abban segítenek, miként lehetséges kicsinyekkel és nagyokkal egyaránt megértetni, elfogadtatni az Ige tanítását az egyház keretein belül (és azokon kívül). Ez a munka az egyház tanítói feladatának igen fontos része. Ahol ezt nem veszik komolyan, vagy egyenesen elmarad, ott a különböző tanítások szétfelbomlanak a gyülekezeteket, ott veszélybe kerülhet az egyház.

A változó történelmi helyzeteket figyelembe véve azt kell mondanunk, hogy ahol a nemzet egységét megbontották, nemzetrészeket választottak el egymástól, ott az egyházak, gyülekezeti közösségek nagyobb mértékben vannak kitéve a szétszórattatásnak, mint másutt. Nálunk rendkívüli jelentősége van a közösségi életrend megtartásának, az egységnek, az erős élő közösségeknek, a családnak, gyülekezetnek és egyháznak, mivel a kísértések, csábítások, erőszakoskodások hamarabb legyengíthetik és hitében is megroppantják az embert.

A Heidelbergi Káté olyan világosan és optimális módon adja elő a Biblia korok fölött álló tanítását, hogy nélkülözhetetlen lelki-szellemi táplálék, mindenki számára reményt biztosító erőforrás, támasz (lehet) a legembertelenebb körülmények között is. Ismertetését és oktatását nem véletlenül akarták végképpen eltörölni az ateizmus hivatalos, állami ideológiájának bevezetése idején, de az egyház és hívő tagjai ugyancsak nem véletlenül ragaszkodtak a konfirmáció gyakorlásához. Ugyanis keresztyén közösséghez való tartozás, a hitben való megerősítés, a megmaradás egyik legfőbb biztosítékát látta benne. Egyben olyan erős köteleknek is tartotta, amely a nemzethez való tartozás állandóságának kezességét is ígerte.

A második világháborút követő években, amikor ismét visszaállították Csehországot és a Felvidék lakosait más nemzetiségű és más felekezeti betelepítettekkel keverték össze, nem valamilyen ötletelés eredménye volt az, hogy egyházunk választott vezetői elrendelték a Heidelbergi Káté magyarázatát a vasárnap délutáni istentiszteletek keretében. A nagy, és ránk nézve tragikus súlyú zűrzavarban világos látásra, útmutatásra, megerősítésre és határozott magatartásra volt szükség, hogy meg ne tévesszenek, vagy, hogy esetleg hitünket és hagyományainkat eltitkolva el ne tévelyedjünk. Az elmúlt fél évszázadban tudatosan ismételtük meg ugyanezt két rendben.

Meggyőződésem, és ebben – gondolom – nem vagyok egyedül, hogy a 21. század soha nem tapasztalt erkölcsi, meggyőződésbeli elbizonytalanodásában, az újkori szinkretizmus hullámverésében ismét nagy szükségünk van a Heidelbergi Káté Bibliában fogant, Krisztushoz vezető tiszta tanítására.

Nagy Barna és Török István egykori tudós teológusaink írásaival, most pedig Fekete Károly nagyszerű művével a kezünkben, biztosítva érezhetjük a Heidelbergi Káté korszerű magyarázatának és használatának lehetőségét a Magyar Református Egyházban. Hitvallásaink segíthetnek az Ige talajára

(vissza)terelni az ökumenikus mozgalmat is. Amennyiben ez a keresztyének valóban közös óhaja, akkor a református egyházra mindenütt nagy feladat vár.

Dr. Erdélyi Géza,
a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház
nyugalmazott püspöke

